

LIBERTATEA

Abonamentul:

Preţul foii „Libertatea” cu adăusele sale „Foaia Inter.”, „Hierarhă-illustrată” şi „Tovărăşia”, economică, — e următorul: pe un an 8 coroane; pe 1/2 an 4 coroane.

Pentru economi: numai 5 cor. pe an!

Pentru România pe an 30 Lei; pentru America 2 1/2 dolari.

Foaie naţională politică.

Apare în fiecare Sâmbătă.

Inserţiuni:

1 pag. 48 cor., 1/2 pag. 24 cor., 1/4 pag. 12 cor. etc. — La inserate ce să dau de mai multe-ori, să fac reduceri de taxă.

inserţiunile ca şi abonamentele să plătesc înainte.

Manuscripte nu să dau napoi.

Program de muncă pentru înălţarea neamului.

— Din vorbirea dlui Dr. Mişu la Alba-Iulia. —

Di Dr. Ioan Mişu ales anul trecut de Preşedinte al Societăţii de teatru, conducând adunarea generală de Dumineca trecută şi Luni, la Alba-Iulia, a ţinut, la deschiderea ei, o cuvântare, care dă un program de muncă culturală, nu numai pentru Societatea de teatru, membrilor căreia le vorbea, ci, în parte, el arată temeiul pe care trebuie ridicată întreaga clădirea muncii noastre pentru asigurarea viitorului acestui popor! În lipsa de spaţiu cu care să luptă o foaie săptămânală, nu putem da decât o parte din vorbirea dlui Dr. Mişu, ci numai părţile cele mai alese din ea. Dsa zice:

...Semnul deosebit al vremii în care trăim, îl formează stăruinţele puternice de a spori înălţarea întru toate a omenimei!

„Poporul român din acest regat al Ungariei, nu poate privi cu nepăsare la aceste stăruinţi, — ci dator este a-şi lua partea sa din această întreprindere nobilă, căci numai aşa îşi va implini rostul său în lume, numai aşa poate nădăjdui împlinirea doririlor sale.

Avem şi noi datoria şi drepţul a ne pune în slujba ideilor binefăcătoare ale timpului, şi a ajuta după puterile noastre, la împlinirea acestora, cu tot ce avem bun, nobil şi frumos în sufletul nostru românesc.

Iar pentru a împlini această chemare, trebuie să facem să strădăim afund o cultură înaltă în toate straturile poporului, să ne împingem starea economică, să înţelegem bine între toate straturile poporului (între ţărani,

meseriaşi şi cărturari) şi să ne păstrăm întreaga sănătate sufletească şi a trupurilor, — căci numai aşa ne vom putea apropia de împlinirea acelui ... „vis neimplinit, copil al suferinţei” ... atât de scump inimilor noastre.

Desăvîrşirea acestor mijloace pentru viaţă şi înaintare, este datorinţa fiecărei societăţi culturale... Peste această datorinţă de obşte tuturor societăţilor, Societatea de teatru mai are una deosebită: anume păstrarea moştenirii noastre sufleteşti, şi înălţarea culturii naţionale române.

„Întru buna păstrare a sufletului nostru românesc, nu este însă de ajuns să avem o pătură de cărturari cari nutresc această dorinţă, ci avem lipsă neîncunjurată de o tărânie luminată şi puternică şi de o clasă de mijloc (meseriaşi, negustori) bine ştiutoare de fiinţa sa naţională, — pentru-că în aceste pături stă întreaga noastră putere de împotrăvire, aici este izvorul nesecat al tăriei noastre naţionale! Luminarea şi trezirea lor (a numitelor 2 pături ale neamului), trebuie să fie una din ţintele spre care să năzuim noi neîncetat, *căci numai întemeind de jos în sus, cu grije şi înţelepciune putem clădi cu tărie şi trainic!*

„Cu cât ne vom apropia mai mult de acest ţel (de a avea o tărânie şi o clasă de meseriaşi tare şi luminată!)

cu atât putem privi mai liniştiţi la viitorul neamului nostru! Căci ajunsă odată această ţintă, — atunci: ... „Furtunile pot să viecît de aprige, ele vor împrăştia frunzele, vor rupe crengile, dar trunchiul copacului va rămânea în picioare, iar rădăcinile lui, adânc înfipte în pământ, nu vor putea fi zmulse de nici o vijelie! Furtuna va trece, crengile vor creşte iarăşi cu tărie, şi noi înfrunziri vor da o nouă strălucire copacului, rămas neclintit”.

Şi prin această nimerit citată asemănare, dl Dr. Mişu zugrăveşte fondul, temeiul de lucrare pentru a asigura viaţa şi viitorul neamului. Făcînd ca rădăcinile şi trunchiul jos, să fie sănătos, ca adică, poporul de rînd şi pătura meseriaşilor şi negustorilor lui, să fie depline şi luminate şi ştiutoare de ce fac şi voitoare de bine naţional, — atunci furtunile vrăşmaşe, pot să zmulgă şi să spulbere cite-o frunză palidă, cite-o crenguţă mai slabă (cite-un nădrăgar mai fără bleasc, fără viaţă, ofilit), că alte zeci de frunze sănătoase şi crengi tinere, pline de viaţă răsări-vor din puterea trunchiului şi a rădăcinilor bogate, în locul celor spulberate de vrăşmaşele vremuri!

Scoatem anume la iveală părţile acestea însemnate din vorbirea dlui Dr. Mişu, cunoscut ca un bărbat cu o judecată din cele mai reci şi adânci, grele. căci în spusele dsale vedem o pecetluire din rostul unui chemat, a părerilor care formează şi programul de muncă a întregii noastre lucrări, a celor adunaţi în jurul acestor foi: Întărirea sufletului în popor o doreşte Dr. Mişu, luminarea poporului o cere şi îmbunătăţirea bunăstării aceluia, — lucruri spre cari să nizuieşte prin felurite mijloace, între cari foile bine îngrijite popoarele sunt un mijloc de căpetenie. Spre asta năzuim cu toate puterile şi noi.

Dl Dr. Mişu arată în deosebi, că spre această întărire a sufletului în popor, Societatea de teatru să lucreze: Prin teatru ţărănesc, că poporului tare-î plac reprezentaţiile teatrale potrivite şi mult poţi înfruri asupra lui prin acelea, şi din

venitele acelora să se înfiinţeze biblioteci populare. Invăţătorii să dea macar cite 2 reprezentaţii pe an în fiecare sat; studenţii să dea în vacanţe, sub conducerea unor profesori ori bărbaţi de încredere ai Societăţii de teatru, reprezentaţii; să fie poftiţi meseriaşii şi industriaşii noştri a lua parte cît mai viuă la mişcarea teatrală, stipendiaţii societăţii să plece în turnee artistice în fiecare vară printre noi.

Şi să se facă — zice dl Dr. Mişu, — cu ajutorul foilor noastre, o prevedere înţeleaptă în folosul acestei mişcări!

De-ar auzi şi de-ar înţelege toţi şi ar urma această chemare, care doreşte o lucrare foarte temeinică pentru înălţarea sufletului poporului nostru!

*

— Iar ca să arate, că dsa nu e omul vorbelor numai, ci, după cerinţa cea mai ideală, e omul ce-şi dovedeşte credinţa şi prin fapte, — dl Dr. Mişu a cinstit Societăţii de teatru cor. 10.000, în scop de a ajuta din veniturile lor, scoaterea de piese teatrale bune şi premiera muzicii naţionale.

Deputatul Dr. A. Vlad între alegătorii săi.

Iubitul şi mult stimatul deputat al Orăştiei, dl Dr. A. Vlad şi-a luat zilele trecute iar plăcuta sarcină, mai bine zis apostolică, de a merge printre alegătorii săi şi a sta cu ei de vorbă, de sfat, ca fraţi cu fraţi, ce simt greutatea zilelor prin cari trec şi lipsa de a să înţilni, a să încuragia în faţa viitorului, a-şi da unul altuia şi a-şi lua unul delaltul tărie în suflet!

Faptul că acest domn deputat şi-a luat osteneala a merge Duminecă în comuna de munte Cib, sus pe Valea-Geoagiului, spre Zlatna, la care nu poţi străbate cu trăsura, ci cel mult pe jos ori călare, — loc pe unde de cînd e lumea n'a călcat deputat, şi unde peste tot abia de-ş 2—3 alegători în un sat (cu cei de fum cu tot)! — unul-altul ar putea întreba, ce şi caută un deputat dietal în un astfel de sat, spre care abia mai au trageră 2—3 sate, tot aşa de sărace în alegători?

Dar noi chiar în această im

prejurare vedem vrednicia mergerii dlui Dr. Vlad la Cib! Că de nu-s în acel sat și în satele vecine *alegători* români, dar sunt sute și mii de Români, cari dacă-s mai săraci, n'au ajuns să aibă și ei dreptul de alegători, dar sunt Români, frați ai noștri a tuturor!

Și dl Dr. Vlad e ca bunul gospodar, care nu nesocotește nimic în economia sa mare. Nici un petec de pământ, fie el și mai sărac, nu trebuie lăsat nebagat în seamă, că și acela îți e de ceva folos! Cu atât mai virtos bunul econom în gospodăria unui neam, nu e iertat să nesocotească nici un colțisor de pământ locuit de frați ai săi! Străbătut de această credință bună și luminată, a făcut dl Dr. Vlad calea cea grea la Cib, — unde poporul nostru frate, l'a primit aievea cu toată căldura de care e în stare inima lui hună! Iată amănuntele ce am primit la redacție, despre darea de samă dela Cib și dela Vinerea:

La Cib.

Mare a fost bucuria poporului din Cib și comunele vecine auzind că vine și la ei deputatul cercului!... Ei au făcut tot ce au putut ca să-i arate pentru asta dragostea lor deplină, înălțind poartă de triumf în calea lui la capătul satului și trimitându-i înainte o ceată de voinici călăreți.

Fiind pe acolo căile rele, și deputatul cu însoțitorii săi, au sosit tot călare pe un căluț de munte, — și a intrat în sat în mijlocul unei însuflețiri mari.

Dl Dr. Vlad a vorbit poporului și alegătorilor timp de un cias și jumătate, foarte frumos și la înțelesul lor, fiind viu aprobat de popor! Dsa a picurat oleul arzător al iubirii de neam și lege și al mândriei naționale în inimele celor ce îl ascultau, și a aprins credința în viitor în multe suflete, cari altfel erau poate mai mult ofilite de vînturile cele vrășmașe, decît vigoase.

Deputatului i-s'au adus frumoase cuvinte de mulțumită. S'au petrecut apoi câteva clipe vesele împreună, deputat cu popor și cărturari din loc și jur. Pentru Cib ziua de Duminecă rămîne o zi de plăcută aducere aminte.

La Vinerea.

Marti în 21 Sept. n. dl Dr. Vlad și-a ținut darea de samă în Vinerea.

În drumul de țară dl deputat, care sosea dinspre Orăștie, a fost primit de un banderiu de călăreți, feciori din comună, dintre cari unul a bineventat pe dl deputat în puține dar binechibzuite și din inimă izvorite cuvinte.

În piața comunei, unde a avut loc darea de samă, așteptau toți locuitorii comunei, cari veniseră cu mic cu mare, dornici să vadă și audă pe iubitul și vrednicul lor deputat. De față au fost mama și

sora dlui Dr. Vlad, dl Dr. I. Mihu, apoi dintre străini E. Costescu, R. Săbău, și alți preoți și învățători din jur.

După-ce dl Nicolae Mihailă a arătat scopul venirii dlui deputat, acesta a rostit o vorbire frumoasă, în care s'a ocupat de legea școlară legea despre congruă, legea despre votul universal, ordinațiunile școlare ale lui Apponyi și arată scopul pe care-l urmărește guvernul cu aceste legi și ordinațiuni. Scopul e vădit: prin legea școlară vrea să lege mâinile învățătorilor; prin legea despre congruă să astupe gura preoțimei, să ne lipsească de conducătorii noștri firești, prin legea despre votul universal, cel care dă scriitorășilor notariali și măturătorilor de prin cancelării 2 voturi, până cînd acelor țărani cari nu știu scrie și ceti, numai la zece înși un vot, nu vrea altceva guvernul, decît să ne facă o nedreptate. Și numai nedreptate să poate numi aceasta, pentru că drepturile trebuie să fie în congruă și în măsură cu datorințele față de țară. Apoi față de țară îndeplinește oare acel scriitorăș de două-ori atîtea îndatoriri, ca ori care țaran? Că încă n'am văzut scriitor care să poarte două puști în războiu, nici de aceia, cari să dea pept cu doi dușmani de-odată! Dar e și contra legilor firii acest plan de lege: Dzeu a dat fieștecărui om un suflet, o inimă; cum vrea guvernul unguresc să fie mai cuminte ca Dzeu să facă din unul 2 și 3?

O nedreptate ni să face și prin rînduile lui Apponyi, care cere ca în școlile de stat să se învețe catechismul și rugăciunile cele românești și în limba ungurească! Ce lipsă avem noi de aceasta? Cum ne-a ascultat Dzeu rugăciunile în limba noastră până acum, ni-le va asculta și de acum înainte! Dar sunt contrare și legilor țării aceste ordinațiuni. Legea ne dă dreptul, ca în tot ce să ține de biserică, în tot ce tae în religie să ne folosim de limba noastră românească. De ce nu respectează dl ministru legea? Pentru-că ura lui față de tot ce e românesc e mai mare ca respectul față de lege! Urască-ne el cît de mult, până-cînd poporul știe că e Român și vrea să rămână Român, nime nu are ce ne face!

A vorbit apoi cu mult meșteșug țaranul bănațan: *Ioan Vasii*, care anume pentru aceea a venit ca să cunoască pe frații săi ardeleni. În vorbirea sa a întretreșut și vre-o câteva povești, făcînd apoi asemănare între faptele din povești și cele ale guvernului. Ci-că un domn nu a putut învăța o pasere să cînte așa cum voia el. S'a hotărît deci să-i dea drumul, dar de ciudă i-a tăiat înfi limba. Așa vrea să facă și cu noi guvernul, ne tot spune, că noi suntem „liberi“, dar limba vrea să ni-o tae! Au însă bănațenii o vorbă bună cînd vine cîie un vrtej de vînt: omul să pune jos și zice: „Holbuoi frumos, du-te și ne lasă sănătoși“. Așa zicem și noi legilor și planurilor guvernului. Și așa să va și înțimpla!

După ce a vorbit și fruntașul *Aron Herlea* din Vinerea, s'a adus o hotărîre prin care dlui deputat Dr. Vlad și clubului naționalităților li-să votează încredere; să cere aducerea legii despre votul uni-

versal nețăr murit, egal și secret, să cere dela archiereii noștri că lupta din toate puterile și în conțelegere cu noi pentru drepturile limbei noastre!

Idea de stat a fost reprezentată prin dl notar A. Herlea, despre care ziceau gurile rele că s'a supărat pe vorbitori pentru-că nu i-au dat pricină ca să-i îndrume la ordine, sau chiar să le detragă cuvîntul. Insigniile statului însă: jandarmii, au lipsit și minunea-minunilor oamenii totuși s'au îndepărtat după adunare în cea mai mare ordine pela vetrele lor!..

Mintea Românuului...

Durere, vine tot cam la urmă...

Acum cînd ministrii nărozi de șoveniști (nesuteritori a nimic ce e strein de neamul lor), ne stîng în șuruburi școlile mari și mici de le trosnesc coastele, — acum vedem și noi că am avut un bun de care n'am purtat grijă destulă, ca, până a avut vremuri mai prielnice, să-l fi întărit așa contra ori-cărui greutăți a timpurilor viitoare, cît acelea să nu-l mai poată infrînge așa ușor!

Școlile populare nu le-am știut prețui! Acum cînd vedem că le prețue dușmanul și le poștește pe toate pentru sine, — acum începem și noi să ne încordăm a le apăra, — dar e prea tîrziu! Dacă părinții noștri ni-ar fi lăsat ca moștenire cît de cît stări mai bune, azi ne-ar fi ușor. Așa nu putem, și iaca ne-or scăpa din mână mai toate!

Avurăm gimnaziile și le lăsarăm zeci de ani în știrea Domnului. Profesorii cu plăți amărîte. Acum cînd legea, potrivit timpului, cere plăți mai omenești pentru acești preoți ai culturai, — noi n'avem de unde le da, ci — primim ajutorul dela stat, care apoi îți știe el cere răsplată pentru ajutorul lui!

Avem de 30 ani gimnaziul din Brad, cu 4 clase. Nu ne-am gîndit la întregirea lui. Nainte cu cîțiva ani foaia „Libertatea“ a pornit o propovedanie mare în folosul acestui gimnaziu. A răspuns poporul bun și tineretul. Dar mai numai aceștia. Grosul cărturarilor și a celor cu dare de mână, nu s'a mișcat. Și așa întregirea visată și dorită e încă departe de putința întrupării.

Acum veni pe noi pacostea cu porunca lui Apponyi și cu a calvinilor dela Cluj. Ne alungă copiii de prin colegiile reformate cu sutele. Și acum vedem că — ale noastre școli nu-i pot cuprinde, că n'au loc destul, ori, cum e gimnaziul din Brad, e numai jumătate!

Acum îi vine apo și Românuului mintea din urmă și, de pildă, ziarul „Drapelul“, scrie chiar un articol de fond pentru gimnaziul din Brad.

„...Dela gimnaziile străine ne resping tinerii din pricina catechizării, scrie Drap., și dela gimnaziile noastre îi resping, fiindă nu a u loc să-i poată primi. Ce e dar de făcut? Noi și așa tot ce facem facem numai de mare nevoie. Acum poate că ajunge cuțitul la os și vom face ceea ce trebuia să facem deja de mult, și de bună voie!

„Pe contrari nu-i putem sili să ne primească tinerii în gimnaziile lor, căci nu voesc să recunoască, că la gimnaziile de stat încă ne

avem și noi partea noastră. Prin urmare ne vine datorința, ca să facem aceea ce ne stă în putere. Și ne aceasta ar fi întregirea gimnaziului din Brad, și un internat pe lingă gimnaziul din Brașov.

„Pentru întregirea gimnaziului din Brad s'a și început oarecare mișcare și suntem în drept a crede, că pe lingă încordarea puterilor ce avem, să va și începe cît mai îngrabă dorința noastră dreaptă ca să vedem gimnaziul din Brad întregit“...

Bine-ar fi, ca macar acu, cînd am ajuns la mintea Românuului, să punem cu toții umărul la împlinirea nu acestui vis, ci acestei *trebuințe arzătoare!*

Adunarea societății de teatru la Alba-Iulia.

Duminecă în 19 Sept. s'a ținut adunarea societății de teatru la Alba-Iulia anunțată și de noi în Nr-ul trecut. A fost adunarea aceasta cu adevărat un praznic, o sărbătoare a românilor dornici de-a vedea înighebat odată teatrul românesc și la noi.

Societatea de teatru a avut o primire frumoasă. — Bălgrăzenii sau purtat ca niște adevărați români, cari știu totdeauna să prețuiască și să sprijinească — lucrările ce să fac în numele *culturii românești*.

Adunarea din acest an va rămîne una dintre cele mai strălucite ale Societății.

Cu pași uriași ar merge spre îndeplinire și visul nostru de a avea un teatru românesc în Ungaria, dacă toate adunările ar avea în viitor cel puțin rezultatul adunării dela Bălgrad, dar mai cu seamă dacă și pe viitor s'ar putea fali Societatea cu președinți vrednici cum e președintele de acum al Societății: *Dr. Ioan Mihu*.

Despre sărbările dela Alba-Iulia dăm și noi pe scurt, după „Tribuna“ următoarele:

Sosirea comitetului.

Comitetul Societății a fost salutat la sosirea în gară, de protopopul *Ion Teculescu*. A răspuns președintele Societății *Dr. Ioan Mihu*. Cu același tren au sosit mai mulți fruntași din părțile ungurene și din Bănat.

Ziua întâi.

După eșirea dela biserică s'a deschis ședința la orele 10 în sala cea mare a redutei orașului. Sala încăpătoare e ticsită de lume. A venit și mult popor.

La masa prezidențială iau loc: *Dr. Ioan Mihu*, președintele societății. *Dr. Nicolae Vecerdea* casier, *Dr. Iosif Blaga* secretar, *Vasile Goldiș*, *Dr. Gheorge Dobrin*, membri în comitet, *Aurel P. Bănușiu* directorul artistic al Societății.

Dl. *Dr. Ioan Mihu* să ridică în mijlocul unei tăceri generale. Publicul aștepta cu viu interes discursul noului președinte. Dsa spune rar și răs-picat frumosul discurs care îl schițăm și noi în fruntea foii.

Președintelui i-se fac calde orvații. Președintele numește apoi ca notari pe dd. *P. Bănușiu* și *Dr. Rubin Patifia* iun.

Din România.

— Hașdeu și streinii. —

Bogdan-Petriceicu Hașdeu¹⁾ a fost cel mai învățat bărbat din cîți i-au avut Români. Hașdeu scriitorul, Hașdeu patriotul român, Hașdeu cugetătorul, Hașdeu cercetătorul în domeniul istoriei, filologiei (științei limbilor) și filozofiei, Hașdeu pătrunzătorul în cele neștiute și nevăzute, Hașdeu inteligentă și cultură, cum foarte rar să mai află pe întreg rotogolul pămîntului, — nu putea să scape din vedere cum streinii să furișează între Români, copleșesc pe țărani și le iau bucătura dela gură! Dar el neamestecindu-se în politica de partide, s'a restrîns numai la scris și la învățatură, — spre marele noroc al României și al neamului nostru întreg. (Căci numai așa ne-a putut lăsa scrieri ca: Istoria critică a României, — Ion-Vodă cel Cumplit și Indesebi Cuvente din Bătrîni și Etymologicum magnum Romaniae, scrieri fără păreche la noi și chiar fără păreche în literatura tuturor popoarelor.²⁾

Tot în scris și-a cuprins el părerile și în privința streinilor. Astfel în 1866 publică un studiu despre trei caractere evreiești: Shylock, Gobseck și Moise. Mai publică un studiu despre Talmud (un fel de evanghelie a Evreilor), apoi despre Industria națională față cu principiul concurenței, și în fine Istoria toleranței religioase în România: Protestanți, Catolici, Mohametani, Lipoveni și Jidani.

Ultimul cuvînt în privința streinilor și indeosebi a Evreilor, și-l spune Hașdeu în scrisoarea deschisă, adresată din Cîmpina, la 2 Novembre 1902 d-lui I. G. Bibicescu, pe atunci locțiitor de primar al Bucureștilor. Pentru a înțelege mai bine rostul acestei scrisori, iată unele lămuriri:

Prin 1899 — 1900 Evreii năpădiau cu grămada în biata Moldovă,

¹⁾ Născut în Hotin (Basarabia) la 1836 și mort în Cîmpina, la 1907. A fost mai întîiu ofițer în armata rusească. Apoi trecu la Iași, iar mai tîrziu la București, ca profesor de Universitate.

²⁾ Etymologicum e dicționarul limbii române. Au apărut 3 volume mari și o broșură din volumul IV. În primele două volume abia s'au isprăvit cuvintele începătoare cu litera a, iar în volumul III. s'a încep cuvintele cu b. Ar fi trebuit vr'o 40 volume, ca să cuprindă toate cuvintele. Cele apărute costă 38 Coroane. Oamenii noștri, cu dare de mână le-ar putea cumpăra. Cei mai sărăcuți pot cumpăra Estrasul din Etymologicum. Costă numai 8 cor. 50 fileri. În el s'a reproduc cuvinte din toate volumele, lămurindu-ne destul de bine cum e scris dicționarul cel mare.

Ion-Vodă cel Cumplit costă 1 cor. 50 fil. Toate s'a pot comanda prin ori-ce librărie românească dela noi.

alungați de prin Rusia. Guvernul României luase măsuri mai aspre, pentru împedecarea acestui potop, iar pe Evreii furișăți și neașezați iute i-a scos parte graniță cu gendarmeria.

De aici mare supărare în Isreal! Haid' la bucinări în toată lumea, că ei sunt prigonii în România și decit să rămână aici, mai bine să duc la America! (Par-că Români nu treceau la America, mai mulți decit Jidanii). Destul, că fac ei o gălgăie mare pe tema asta. Cei fără căpătîiu pleacă aievea, să opresc în Pesta, să plîng la coreligionarii lor — să fotografiază în grupuri, pentru a trimite fotografiile de aceste în toată lumea (ca să arete prigonirile ce le suferă — vezi Dne — din partea Românilor). Despre împrejurarea, că mai întîiu au fost dați afară din Rusia — tăceau ca peștele în borș!

După citeva emigrări de aceste și după tărăboiul pus la cale de „Alianța Israelită Universală” (cu a cărei mijlocire pleaseră Evreii din România în uniforme anumite și pe jos, pentru a stîrni mai multă vîlvă), un secretar de stat din America, (Haj) adresează o întrebare Guvernului din România, că pentru ce alungă pe Evrei din țară?

Dîndu-se răspunsul cuvenit, Americanii au încetat de a mai întreba, dar atunci s'a aflat un alt Jidov, din Franța, numit Bernard Lazare, care a făcut o călătorie în lungul și 'n latul Țării-Românești, pentru a să încredința în persoană despre suferințele „poporului ales”. Nu a aflat tocmai ce aștepta, cu toate aceste iarăș porni un tărăboiu prin gazetele jidovite din Apus. Firește, că la aceste atacuri, Români nu puteau rămânea cu minile în sin. Unii cereau, ca toți Jidovii să fie isgoniți din țară fără milă, ca din Rusia. Incaltea, decă fac tărăboiu, să aibă pentru ce să-l facă. Alții judecau mai cumpătat și îndemneau pe înșiși Evreii să fie mai drepti și mai cumintîi.

La mijloc între aceste păreri, pași dl I. G. Bibicescu și într'o vorbire vestită, rostită în ședința consiliului comunal din București, la 2 Octombrie 1902, arată cu date și fapte netemeinicia plîngerilor și nemulțumirilor evreiești.

Stîrnit de acest discurs și a adresat Hașdeu scrisoarea amintită, din care reproducem părțile ce ne interesează.

»Pe streinii cei eminenti în genere, zice Hașdeu — fie ei catolici, fie protestanți, fie israeliți, i-am admirat, li admir și-i voi admira, regretînd că nu sunt ai noștri. Cu reposatul profesor Benfey dela Göttingen, Evreu, eram în cele mai bune raporturi personale și epistolare. În Paris, eu și familia mea, eram foarte bine cu familia d-lui Michel Breal, Evreu, care ne-a și introdus în Societatea lingvistică de acolo. Sunt

în relațiunile cele mai amicale cu ilustrul Așcoli dela Milan, una din gloriile Italiei. Un Așcoli, Evreu, ni-e tot așa de drag ca și amicul meu Angelo de Gubernatis, catolic. Să ni-se arate un singur Român, care să cîrtească contra d-lui David Emanuel, profesor la Universitatea din București, și totuș Evreu nebotizat. Toți Români îl iubesc și-l stimează... Dar massa Evreilor, mulțimea cea îngrozitoare a habotnicilor (bigoților) — o, să mă ferească D-zeu! Nici chiar domnul Bernard Lazare care făcuse mai deunăzi un marș triumfal printre hahamii (șoacterii) dela Bahluiu până la Dimbovița, nici chiar dl Lazare nu iubește pe Evrei, căci iată ce scrie el în o carte a sa:

»Oare ce virtuți. ori ce păcate au »dat naștere dușmăniei universale »cu care sunt primiți Evreii? Oare »de ce au fost ei, rînd pe rînd și »de-o potrivă urgisiți de Alexandrmi »și de Români, de Persani și de A- »rabi, de Turci și de nașunile creș- »tine? Fiind-că pretutindeni »și totdeauna Evreii au fost »ființe neasociabile (oameni »cu cari nu te poți întovărăși).« Napoleon Bunaparte zicea despre ei, că sunt nori de corbi, sunt gîndaci și locuste, cari rod Franța...

»Evreii sunt siguri, zice mai departe Hașdeu, că ei sunt poporul, pe care anume îi alege D-zeu din totalitatea neamurilor omenești. Fiel Să ne lașe dară și pe noi a fi după chipul și asemănarea lui D-zeu, urmînd acelaș mod de alegere, adecă de a nu lua cu toptanul, ci a alege dintre Evrei, întocmai precum D-zeu îi alege pe Evrei dintre ceilalți. Ar fi o adevărată batjocură de a primi fără alegere pe Evrei, numai și numai pentru că ei sunt ce sunt și cum sunt, pe cînd alegem unul cite unul pe Germani, pe Francezi, pe Italiani, ba până și pe frați noștri Români de pe aiurea. Ar fi și mai batjocoritor de a ne vinde noi înșine, de bună voe, pentru blidul cu linte, adecă pentru »capitaluri streine« după teoria dlui Take Ionescu! Nu să afla și nu să va afla în veci un ministru român, care să cuteze a unelti sinuciderea națională. Sunt un om aproape de șeptezeci de ani, zdrobit prin muncă și prin nenorociri. Ei bine, eu nu m-aș sfîio clipă a smulge carabina mea din pîrete și brațul meu ar avea destulă tărie pentru a spulbera creerii unui asemenea ministru, ca pe un cîne turbat.“

Astfel grăește marele învățat, care cunoștea trecutul nostru și firea noastră; răbdarea de dobitoc față de toți streinii, și cunoștea firea lacomă, nesațioasă a »poporului ales«. El arată cu dovezi, că până pe la 1821 abia erau 10 mii de Evrei în Moldova, iar în Muntenia cu mult mai putini decit Nemții și Armenii. După 1821 puvoiu Evreimii a crescut treptat mai cu seamă în Moldova. Nici odată însă ei nu au fost pămînteni, ci venetici, streini fără căpătîiu, alungați din Galiția și din Rusia.

Tot alt de lămurit să rostește Hașdeu și în privința celorlalți streini. Nu putea suferi indeosebi pe Ruși. li ura pentru multele nedreptăți, ce le-au făcut Românilor, dintre cari cea mai dureroasă e răpirea Basarabiei. Pentru firea lor de spioni, Hașdeu li asemăna cu cînele său Cuti, care și el tot spiona, tot plîndia.

Tare nimerit asemăna cu altceva

și Impărăția Austriacă și pe Unguri — dar asta nu o putem scrie aici, că ne-ar înhăta procurorii cu dragostea lor.

G. Todica.

O lămurire.

Onorată Redacțiune!

Pentru lămurirea celor scrise în nr. 38 a. c., sub titlul: „O ieșire cuminte din năcaz, ori o greșală?”, voi să răspund următoarele:

Mercuri, în 1. Sept. n. s'au început înscrierile la gimnaziul reformat din loc. Între alții au venit și mulți români gr-or. și gr-cat. cu pruncii lor, să-i înscrie, dar dela directorul gimnaziului au primit răspunsul, că nu pot fi primiți până nu aduc o adeverință dela preoți, că vor propune religiunea în limba maghiară, sau că să invoesc ca pruncii gr-or. și gr-cat. să învețe religiunea la reformați sau romano-catolici! După-ce însă nu au primit o astfel de declarațiune nici dela dl protopop Domșa, nici dela mine, în aceeași zi, cu trenul de după prinz, s'au dus peste 70 prunci cu părinții lor pe la alte gimnazii să se înscrie.

Cu aceasta credeam afacerea deocamdată de sfîrșită, și mă cugetam, cum am putea face Direcțiunea să primească tineri români la acest gimnaziu subvenționat de stat cu 32.000 cor. și de Universitatea săsască cu 30.000 cor. la an, fără de a să amesteca în afacerile interne al bisericii noastre, la ce nu au nici un drept! Că doară ce-lea 62.000 cor. la an nu le primesc pentru creșterea alor 10—20 prunci reformați din Orăștie și jur; iar pentru alte părți ale țării, sigur că nu e înființat și ajutat chiar gimnaziul din Orăștie.

Chibzuind astfel, Joi în 2 Sept. diminineața, vine o mamă cu băiatul său și-mi aduce vestea că doi Români au fost primiți, aducînd atestate dela preoții lor. Și zicea că dacă acești doi preoți au putut da atestate, de ce nu dăm și noi? Am mers în persoană la gimnaziu să aflu adevărul. Acolo mi-a spus dl director că nu a înscriș pe nici un gr-cat, ci numai pe doi gr-orientali, cari au adus o declarațiune dela preoții din satul lor, prin care își dau invoirea ca respectivii prunci să învețe studiul religiunii la reformați! L'am întrebat cum de-a primit astfel de declarațiune, că doar aceia nici nu au drept să se amestece în afacerea aceasta, iar el mi-a zis: „ök lassák, mi fedezte vagyunk“ (ei vor vedea, noi suntem coperiți).

Tot atunci l'am întrebat dacă au primit ceva răspuns dela Ministeriu la cererea lor de a nu mai primi la gimnaziul acesta subvenționat de stat, școlari români, d'

cumva preoții nu să vor invol a propune religiunea în limba maghiară? La ce mi-a răspuns că până acum nu a primit dela Ministeriu nici un răspuns, dar superioritatea lor bisericească i-a îndrumat aspru, a nu primi alți prunci români, decât cari vor învăța religiunea în limba maghiară! Și mi-a zis să-mi dau învoirea ca pruncii gr-cat. să învețe religiunea cu romano-catolicii, fiindcă avem tot aceeași credință. Eu i-am răspuns că nu pot avea nimic în contră, dacă școlarii greco-catolici vor frecventa oarele de religiune și cu romano-catolicii, dacă ei fmi vor da asigurarea în scris, că pruncii vor veni regulat la mine la oarele de religiune ce le voi ținea în biserică pentru ei, Simbăta dela 2—4 ore și că vor veni regulat la sfta liturgie în Dumineci și sărbători. Dar aceasta nu a voit să mi-o dea, pe cuvint că nu are spre aceasta împuternicire dela mai marii săi. Așa dela mine nu au primit nici o învoire sau declarațiune. Deși noi cu romano-catolicii aceeași credință a bisericii din Roma o avem, totuși limba liturgică și ritul e deosebit, dar mai virtos din motive principiare, nu puteam da nici un fel de învoire, că prin aceea recunoșteam dreptul bisericii reformate de a porunci în afacerile noastre bisericești. Cu totul alt lucru era dacă Direcțiunea gimnaziului mă asigură că pruncii vor veni regulat la mine la biserică și religiune, — alta nici nu puteam cere, — atunci nu avea înțeles să mă opun, dacă ar fi ascultat și oarele de religiune ale romano-catolicilor, unde nu ar fi auzit nici-cînd ceva în contra religiunii noastre sau a bisericii noastre, cum cu durere am auzit că să vorbește în școală în oarele de istorie și filozofie, și cum vor trebui să asculte pruncii gr-or. cari învață religiunea la reformați.

Pe timpul cît am petrecut la gimnaziu a venit și al treilea Român gr-or. să se înscrie, cu un atestat dela preotul său, prin care să învoește ca respectivul să învețe religiunea în limba maghiară, dar fiindcă nu a fost pus apriat că să învețe religiunea la reformați, deocamdată nu a fost primit; dar tinerul de bună speranță l'a asigurat pe dl director, că preotul său și la aceea să învoește! Și de fapt să vede că preoții gr-or, din *Pișchint*, și *Ocoliș*, cari au dat cele dintii declarațiuni, au avut și alți urmași vrednici, și astfel sau înscris opt școlari gr-or. dintre cari șasa cu învoirea preoților învață religiunea la reformați; iar doi cu învoirea preoților învață relig. la romano-catolici. (Care e mai aproape de cea gr-or.?) Și acești preoți cari și-au arogat un drept ce nu-l au, și-au călcat cu picioarele legile bisericii lor, totuși sunt încă în funcțiune, deși Consistorul din Sibiu,

a adus o hotărîre că pe atari preoți numai decît li va suspenda! Sau doară hotărîrile Consistoriale să aduc numai, și nu să executează? Eu cel puțin nu am auzit să se fie pornit cercetare contra lor!

Dar să urmez cu decursul înscrisurilor: Vineri, în 3 l. c., ziua ultimă de înscriere, la amiază, văzînd Direcțiunea că dela mine nu poate primi nici o declarațiune, nici de voie bună, nici de silă, prin aceea că a trimis într'una părinții pe capul meu, a început să primească și școlari gr-cat. cu declarațiunea în scris a părinților, prin care să învoiesc ca pruncii lor să învețe religiunea cu cei romano-catolici laolaltă și pentru aceasta iau rezponzabilitatea asupra lor! Ce va să zică, că la caz dacă eu voiu oprî ca să li-să dea calcul din religiune și de aceea nu vor putea căpăta la finea anului testimoniu, Direcțiunea nu e rezponzabilă. Și astfel din 3—6 l. c. sau înscris cu astfel de declarațiuni șasa școlari gr-cat., 4 de-aici din Orăștie și 2 din Pișki.

Acesta e adevărul.

Dr. Val. Frențiu,
protopop.

Di Dr Frențiu să apără de o învinuire care nu i-s'a adus. Noi n'am scris că dsa ar fi dat doar' direcțiunii gimnaziului vre-o declarație de acest fel! Căci știam că a respins cu demnitate, darea unei astfel de declarațiuni! Noi am spus numai că cîțiva părinți gr-cat. au primit sfatul de a lăsa pe copiii la romano-catolici la religie, — și și asta precum am accentuat, în fața strimtoării celei mari în care vedea pe nenorociții părinți desnădăjduiți de soartea copiilor lor. Iar că așa a fost, ni-o spunea întimplător un părinte care își are copilul aci.

Peste tot articolul nu privea numai pe Orăștieni, că pentru asta nu făceam vorbă în public, știind că poate acum odată s'a întimplat așa, iar pe viitor poate înceta acest lucru. Ci am atins chestia, știind că pe aiurea să face demult așal »Ungaria« lui Moldovan Gergely scoate tare la iveală, ca dovadă contra pășirii bărbătești a archiereilor uniți, faptul că: la *Alba-Iulia*, apoi la *Aiud*, la *Petroseni*, ba foaia renegată spune că chiar și la Sibiu (deși noi nu credem), elevii greco-catolici, învață religia dela preoții romano-catolici, în ungurește!

»Și — zice renegatul — împotriva acestui »abuz« Metropolitul Mihali nu a avut cuvint de protestate!..

Iaca dar, că dușmanii bisericii românești, făuresc arme grele în favorul maghiarizării religiei române, din catechizările pomenite! Și noi credem că nu e bine a le da la mână și mai multe dovezi de acest fel, introducînd acest lucru și la Orăștie, — ci mai curînd să fie oprite și acele locuri în cari până aci s'a trecut cu vederea.

Binevoiască dar dl Dr. Frențiu a ne înțelege, că cu cele mai bune intenții românești am scris acel articol, în care nu e patimă, nu e ură, nu e confesionalism, e curată îngrijire de viitorul național în acest punct.

Asupra elevilor gr-or. cari s'au învoit a învăța religia aici la reformați, ni-am arătat limpede părerea noastră, socotîndu-i noi pe drumul perzării de tot, de nu și-or reveni la anul în ori! Dar nădejdea ne stă în aceea, că pe viitor astel de părinți gr-or. nu să vor mai găsi, ci să vor pregăti de cu vreme a-și duce copiii la locuri mai libere pentru sufletele lor. Că elevii gr-or. ar fi 8 nu 4, n'am știut acurat, și nici nu trage în cumpănă în judecarea faptului în merit! Atragem înse atenția Consistorului din Sibiu asupra descoperirii ce o face dl Dr. Frențiu, că acei copii n'au adus declarații numai dela părinții lor, ci dela preoți, cari ei le dau slobozenie a învăța ungurește! Să le ceară samă pentru această nesocotință a lor.

NOUȚĂȚI

Răgutele. — după cum spune cea mai nouă ordinațiune a ministrului de războiu, — vor fi îmbrăcate anul acesta abia în 7 October. Așadar nu în 1 October, cum era până acum. Rezerviștii vor fi chemați pe 5 October, numai voluntarii pe 1 October.

„Timișana“

banca română din Timișoara, dă o frumoasă dovadă de bună prețuire a nizuințelor de perfecționare din sinul funcționarilor de bancă. Tinerul Sabin Piso (din Hondol) fiind funcționar de vre-o 2 ani la „Timișana“ și direcțiunea băncii văzînd la el, străduința de a să perfecționa încă în științele de bancă, — la cererea lui de a fi ajutat să meargă pe un an la Academia comercială din Viena, i-a votat un ajutor de vre-o 700 cor. din partea băncii, ca să-și poată urma studiile mai înalte dorite. I'a votat toți banii de cuartir ce-i avea și tantiema unui an de zile. Cu acest ajutor numitul funcționar a plecat în toamna asta la studiu în Viena.

Fapta „Timișanei“ e vrednică de scos la iveală, și băncile noastre ar face un lucru tare cuminte, perfecționîndu-și fiecare unu, doi, ori și pe toți funcționarii săi, trimițîndu-i pe rînd la studii superioare, cu ajutor dela bancă. Ar fi asta din zeci de puncte de vedere de mare folos!

Doina românească la Viena. Mult e mîndră doina Românilui — zic toți străinii care ne-aud cîntecul noastre, și ce n'ar da să aibă și ei o astfel de comoară sufletească în al lor popor. Dornici de a auzi aceste doine, au invitat Nemții din Viena pentru săptămîna aceasta, pe unul dintre cele mai bune coruri din București — „Hora“ — ca să dea vre-o cîteva concerte la Viena, avînd în program aproape numai muzică curat românească.

Corul „Hora“ va da în împărătească cetate patru concerte. Să vor cînta între altele doinele de o rară frumsețe: „Pe malul Jiului“... „Doina cucului“ și „Buciumul Carpaților“.

Coriștii vor merge la Viena îmbrăcați toți în costume naționale.

Un frumos triumf va avea doina noastră, în orașul împărătesc!..

Ciocnire de trenuri s'a întimplat mai deunăzi pe linia ferată Arad—Cenădana. În gara dela Șiria un locomotiv de tren dus cu motor, s'a izbit de un tren de povară ce sta în gară, gata de plecare, cu așa tărie, încît locomotiva toată s'a spart. Pe tren și pe locomotivă erau cu totul vre-o 6 oameni, cari toți au fost răniți greu. Să spune că vina ciocnirii este schimbătorul de șine, care, hăbăucul, a schimbat rău îndreptătorile, ori nu le-a schimbat de loc.

S'a pornit cercetare.

În Săliște (îngă Sibiu) să va ținea tîrgul de vite în zilele obicinuite Luni și Marți în 4 și 5 Octomvrie, iar tîrg de mărfuri Joi în 7 Octomvrie a. c. stil nou.

Ferdinand Regele Bulgariei trece la religiunea orientală. Din Belgrad vine știrea că Regele Bulgariei Ferdinand, care e de religiunea romano-catolică, va trece în curînd la religiunea orientală, religia țării sale, avînd de nănaș pe Nicolae, țarul Ruziei. — Sirbii să bucură de vestea aceasta, dar nu toți li dau crezămînt.

Chip de om cioplit din peatră de pe vremea Romanilor, a găsit zilele acestea, săpîndu-și fîntina, Ion Benea din Găunoasa (cott. Hunedoarei). — După ce-a spălat de tînă figura de om frumos cioplit și bine păstrată, a adus-o la muzeul din Deva, unde învățații de acolo au spus că această statuie e de pe vremea Romanilor și au îmblîiat românului frumoși bani pe ea, ca să o deie muzeului.

Corabie arsă pe mare. Din Londra să scrie că corabia cu numele *Varata*, încărcată cu peste 200 călători, vre-o sută marinari, și multă marfă, a plecat în 27 Iulie din Durban spre Londra, după două zile pe mare de călătorie, aprinzîndu-să, a ars de tot. Abia au scăpat vii doi marinari dintre toți oamenii de pe corabie.

Convocare. P. t. membrii „Reuniunii sodalilor români din Sibiu“ snt invitați prin aceasta la adunarea generală, ce să va ținea Duminecă în 13/26 Septembrie c., la orele 2 d. a. în localitățile Reuniunii (strada Bruckenthal Nr. 17, etagiu) cu următoarea ordine de zi: Raportul comitetului; Socotelile Reuniunii; Alegerea comitetului; Propuneri eventuale.

Societatea de lectură „Andrieu Șaguna“ din Sibiu s'a constituit pe anul școlar 1909/10 în ședința ținută la 29 Aug. (11 Sept.) 1909. sub presiul directorului seminarial Dr Roșca în modul următor: Președinte: Dr N. Bălan prof. sem. Vicepreședinte: Nicodim Cristea. teolog. a. III. Notar I: Ioan Evtășianu teolog a. III. Notar II: Ilie Paștină teolog a. I. Cassar: Valeriu Judele teolog a. II. Controlor: Vasiliu Sava teolog a. III. Bibliotecar: Georgiu Comșa teolog a. II. Vicebibliotecar: Iosif Pop teolog a. I. Econom: Nicolae Lazar teolog a. II. Membri în comisiunea literară: Georgiu Ciupe a. III. Iosif Drăgoiu a. III. Iosif Trifa a. III. Ioan Budu a. II. Victor Iacob cl. a. II. Grig. Vermeșan a. II. Damaschin Ioanovicu cl. a. I. Achil Barcianu cl. a. I. Vasiliu Stoicanea cl. a. I.

Vice-notar pentru cercul notarial Cebea a fost ales la 8 Sept. n. a. c. tinerul **Pavel Mioc**, fiu de țăran din comuna Berliște (Bănat). Tinerul P. Mioc a fost cunoscut de mai nainte de un om harnic și cinstit, căci de vre-o cîți-va ani dsa a purtat toate treburile împreunate cu acest post. Alegerea e deci nimerită.

La banchetul ținut după alegere între multele toaste ce s'au spus pentru noul ales, părintele **I. Tisu** a zis următoarele: „Ești alesul poporului, pentru popor trebuie să lucri! Dacă poporul te-a onorat cu încrederea, să lucri pentru binele și înaintarea lui, arată-te vrednic de încrederea ce ți-sa dat și nu te înstreina de acest popor și de neamul tău!”

Așa să fie!

Petreckeri.

— Tinerimea populară din Binținți aranjiază Petrecere cu joc Duminecă, în 26 Sept. n. 1909 în sala casinei din loc. Venitul curat e destinat pentru biblioteca școlii române din Binținți.

Foamete în comitatul Solnoc. Din orașul Solnoc sosește știrea că în urma secetei din anul acesta, în întreg comitatul Solnocului nu s'au făcut bucatele de loc, ierburile s'au pirlit pe cîmp nainte de-a fi cosite. N'au mai pomenit așa o sărăcie ca în anul acesta. Le mor vitele de foame de pe acum. Oamenii tot din cumpărat trăiesc și îi cuprinde groaza cînd să gîndesc la aceea, că dela o vreme li-să vor găta banii, ba poate nu vor mai căpăta pîne și mălaiu nici pe bani, — și atunci ce va fi de capul lor?

Zilele acestea congregația comitatului într'o ședință, la care a luat parte și fișpanul: grotul **Almassy**, n'a dezbătut altceva decît întrebarea, că ce măsuri să se iee împotriva foametei care amenință oamenii cu perire?

S'a hotărît să se ceară dela ministru a mî n a r e p e v r e - o cîțiva ani pentru incasarea dărilor, pe întreg teritoriu comitatului. Vor cere dela ministru ca să li-să dea deocamdată 30.000 miji metriche de bucate pe cari le vor împărți între oameni și comitatul le va plăti în decurs de 2—3 ani, dar fără camătă după bani. S'a ales o comisie și un comitet care să îngrijească toate afacerile cu privire la primejdia care bate la ușă și va fi simțită anul acesta și pe aiurea, în fericita noastră țară.

Mașinist la o moară cu motor sau altfel, s'ar băga **George Cismaș**, mașinist din Moroda (p. u. Apatelek, comit. Arad). Cine ar avea lipsă de el, — să-i scrie!

Pentru traficantii.

Ministru de finanțe a trimis traficantilor o scrisoare, prin care le recomandă să vîndă pe viitor mai cu sîruintă hîrtie de țigări fabricată în patrie, silind să o facă să treacă mai nainte ca cea venită din străinătate, — ca să spriginească prin aceasta industria din patrie. Asta numai ca dorință, ca recomandare. Iar în legătură cu asta rînduiește să poarte traficantii evidență (însemnare) despre cîtă hîrtie au vîndut de un fel și cîtă de altul. Dorința ministrului e cu bun gînd arătată. Dar dreptatea cere, ca organele de finanțe așa să tîlcue lucrul micilor vînzători, iar nu cum să face, că li-să dă credință, că ar fi cu totul oprită a să mai vinde la noi și hîrtii din străinătate.

Ministru nu poate dori ca publicul nostru să fumeze o hîrtie din țară și atunci cînd ar fi rea, și nu ura de pildă franceză, mai bună. Numai dacă și cea din patrie va fi așa bună ca cea din afară. Noinici aceea nu credem că dl ministru și alți domni ca el, să vor lipsi de aci încolo de hîrtiile cele fine franceze... De ce dar ar opri pe alții dela ele?

Nu e aci vorbă de opreliște, ci de recomandare numai!

POSTA REDACȚIEI

Dsale **I. P. Blaj**. Prea slabe și cunoscute.

Dlui **M. Popa, Timișoara**. Ai greșit de ne-ai adresat nouă o scrisoare ce era menită pentru „Gazeta Transilvaniei“. Trimite-o dară acolo de nou. La noi n'ar avea nici așa rost, fiind foaia noastră populară, nu pentru discuții de aceea natură.

„In fața Vieții“ nu o putem folosi. E prea pentru public inteligent, iar ai nostri fiind mai ales cetitori din popor, dăm numai piese ce să placă și poporului. Dar și altfel credem că e rău tradusă, că pe multe locuri înțelesul e prea întunecat. Din scrisoare vom da senzul în „Tov.“. Deși nu ne înțelegem deplin. Fie însă acum odată și așa. Ori-cum ai suci-o însă, mai multă întransigență națională! Că altfel ne mîncă gadinile prea repede! Ocazional vom povesti despre asta.

L. H. Versul despre cătanie, slab.

D. A. Mantua, Ohio (America). Poezia prea slăbuță.

Dsale **I. V. în Jup**. Nu trimitem Cărți pe credit nimănui, nici „pe onoare“. Trimite banii și apoi bucuros.

S. A. în Vărd. Nu putem publica tot ce ne trimiteți. Alegem numai ce e mai frumos. Și apoi și așteaptă mulți să le vie rîndu. De aceea mai bine dăm dela fiecare cite ceva, cît de cît și pe ales.

Copii hrăniți din glăjuță

vor avea față roșie, plină, s'or întări și deveni veseli, dacă li-să dă

Emulzia de oleiu de pește Scott.

Hrana curată și ușor de mistuit ce să află

in Emulzia-SCOTT

reparează repede orice defect al hranei.

Emulzia-SCOTT e foarte iubită pentru gustul său de cremă. E distinsă pentru orice scădere în puteri și slăbie din orice ar proveni.

Emulzia-SCOTT e cea mai aleasă!

Gustul îi e foarte plăcut.

Prețul unei sticle orig. 2 K 50 fl.

== Să capătă în toate apotecele. ==

Cărți pentru religie.

în atențiune dlor preoți-caticheti.

Cărțile de religie aprobate: „Istorieare Biblice“ (ilustrate) și „Micul Catechism“ pentru școlile populare, de **Pr. D. Voniga**. — să pot procura la Librăria diecezană (Arad), la „Librăria Polatsek“ (Temesvár) și la autor în Gyirok. —

Rabat convenit! (472)

Căsătorie. Caut în scop de căsătorie cunoștință cu o fată de 20—24 ani. Sunt măestru-negustor, cu avere gata de 14.000 cor. Soția avînd și ea avere de cel puțin 3—4000 cor., am deschide prăvălie la orașul unde mă aflu, oraș cu bună trecere, avînd mulți Români și în ținut puternic românesc.

Scrisorile să se adreseze la Administrația foii, care le înaintază concurentului. (470) 1—3

Oleiul de urechi

alui
DR. G. SCHMIDT,
medic de stat major și fizic,
vindecă repede și temeinic surzila cronică, durerea de urechi, zuzuiala de urechi și auzul greu, chiar și în cazuri învechite! — Sticla de medicină cu 4 cor.
Să capătă la:
Apoteca Josef Török
Budapesta, Király-uteza 12.
(362) 5—6

Vin bun

să află la subscrisul producător de vinuri. Anume:

Vin vechiu, de 1907, cu 48 fil. literul
» de 1908, cu 45 » »
Rizling și Rouze . cu 42 » »
Rizling, Rouze și
Mustafer, mestecat, cu 40 » »

Vinul să vinde dela 50 litri în sus. Vase (butoaie) să dau împrumut.

Vin-nou, din 1909, must, ca și vin stat, nou, să va afla de vînzare la subscrisul dela 10 Octobrie încolo!

Prețurile cele mai joase!

E vin din coastele Șiriei, nu de șes! Foarte fin!

Rog a fi onorat cu comande cu încredere!

Petru Benea,

propr. de vii în Világos,
posta și gara în loc, comit.
Aradului. (454) 4—5

Josef Bumbala

în Frankstadt a/R (Mähren) ofere cu prețurile de fabrică, direct privaților cu rambursă: Pinză patentă, Covoare de pat, Șifonuri, Damast de mătăsa, Tesetură de Rumburg și alți articli de țesătorie!

Mustre și catalog, franco. — Multe scrisori de mulțumită. Lucră cu 300 războaie!

(397) 11—13

Pietri de moară

din cea mai bună fabrică de acest fel »Königsberg«, să găsesc în magazinul meu, și fiindcă le aduc cu vagonul întreg, le pot da cu 15% până la 20% mai ieftin ca alți vînzători cari aduc numai cite una-două. alui **Samuel Goldman** în Orăștie.
Căutațiile la: Magazinul de lemne

P. T.

Am onoare a aduce la cunoștință Onoratului public că în ziua de 15 Septemvrie n. mi-am deschis

Atelierul meu de franzelărie în Orăștie, strada Lungă nr. 4.

În urma praxeii mele de 14 ani, mă aflu în acea poziție, a putea mulțami onor. public cu prăjituri și pîne de tot felul, gustoase, primind și pîne străină pentru copt înainte amiazi la 11 ore.

Recomandîndu-mi franzelăria mea onoratului public și cerîndu-i binevoitorul sprijin, semnez

(460) 3—3

cu toată stima

Ioan Balomiri,
franzelar, Orăștie, Str. Lungă.

Loc bun pentru prăvălie!

Într'un oraș din Ardeal, cu majoritate Români, în mijlocul unui jur mare românesc, — să află o casă foarte potrivită pentru

prăvălie

eventual și ospătărie:

Prăvălia e și azi; magazin, cămară, pivniță, locuință în etagiu peste prăvălie, curte, grajd pentru 8 cai sau vite, — etc. Și crîșma e tot în acea curte, cu licenție ce să poate primi. Tîrguri de săptămînă foarte mari și 4 bîlciuri (tîrguri de țară) pe an.

Localul e la întîlnirea celor 3 piețe, pe uliță tare căutată. Vechiul arîndator să mută în case proprii, după-ce aci și-a făcut în 12 ani avere de zeci de mii!

Comercianții români harnici să ne dea adresa spre a-i pune în legătură cu proprietarul. (457) 2—3

Oriold & Indra

măestri ziditori și întreprinzători de zidiri,

iau asupra lor ducerea în deplinire a totfelul de lucrări ce cad în bransa zidirilor, — mai departe facerea de planuri de zidire și preliminară de spese. Stau bucuros la dispoziția onoratului public pentru a-și da părerea ca prețuitori și specialiști.

Cancelaria de edificări și planuri în ORĂȘTIE, Str. Clorogari 1.

(465) 2—3

Pănură.

La subscrisul să află de vânzare în toată vremea tot felul de pănură: albă, fină, curată, pentru cioareci, și de laibere în coloare cafenie, închisă.

Merg și la târgurile din toate orașele comitatului Hunedoarei!

Locuința mea: în Orăștie Str. Sacului 11. (462) 2—3

Toma Bălaci
negustor de pănuri.

De închiriat!

Local pentru un meseriaș!

Pe drumul țării vis-à-vis de biserica română, în casele subscrisului, să află de închiriat (440) 6—

local de lucrătoare pentru măestru ferar sau măsar, sau alt profesionist, — și cuartirul de lipsă. Curte, grădină. — Să poate închiria *îndată!* — Pentru informațiuni a să adresa la proprietarul

Ioan Lăzăroiu,
com. în Orăștie (Szászváros).

Cine dorește călătorie
— bună și iute —

— de plăcere

in
6 zile
la **America**

acela să ceară îndrumări românești dela

Falk și Comp.

Cancelarie românească
HAMBURG

(325) 17—26 **Raboisen 30.**

Cantor!

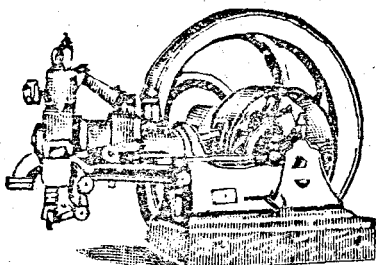
Subscrisul cantor gr.-cat. avînd diplomă dela superioritatea noastră bisericească gr.-cat. din Blaj, — doresc să ocup postul de cantor la vre-o biserică în ori-care dieceză a noastră, avînd eu mare dragoste pentru acest post și fiind dăruit dela natură cu un ton plăcut și melodios, și avînd deplină cunoștință a tipicului bisericesc.

Doritorii să se adreseze mie de-adreptul: (465) 2—3

Teodor Șugar
cantor diplom. în Șarmașul-mare
Nagy-Sármás.

Fabrica de motoare din Drezda

(Dresdener Motorenfabrik A. G.)
cea mai veche și mai mare fabrică de motoare din Germania

liferează *motoare și locomobile* de benzin, oleu brut, gaz, petrolu și gaz sugativ, binecunoscut în cercurile de specialiști.

Noutate uimitoare!

Regenerator de gaz-sugativ Universal:
Spese de lucrare: *pe oră pe o putere de cal numai cca 1 filer.*
Depozit general la: (468) 2—20

Ignatz Gellert & Comp
BUDAPEST Teréz-körut 41.
Telefon 12—91.
Garanție îndelungată! Plăți favorabile!

„ȘOIMUL“

instituit de credit și de economii, societ. pe acții în Murăș-Uioara

Concurs

pentru ocuparea **postului de contabil** la nou înființatul institut de credit și de economii „ȘOIMUL“, societ. pe acții în Marosujvár, să deschide prin aceasta concurs cu termin până la 30 Septembrie a. c.

Cei-ce voiesc a ocupa acest post, pentru care în anul prim să stabilește un salariu de cor. 2000 și tantiema statutară, au să dovedească:

- că au absolvat vre-o școală comercială medie sau superioară;
- că au praxă în afaceri de bancă;
- că posed în vorbire și scriere cel puțin limba română și maghiară.

După praxă de un an, avînd purtare bună și dovedind aptitudini corespunzătoare, cel ales va putea fi numit definitiv, cînd apoi să va sistemiza din nou salariul, gradațiile și banii de cuartir.

Cererile instruate cu cele de lipsă au să fie înaintate subscrisului în Orăștie—Szászváros.

Orăștie, în 10 Septembrie 1909.

N. Vlad,

farmacist, președintele direcțiunii inst. de credit și economii „Șoimul“ societ. pe acții, Marosujvár.

La apotecarul CORNEL DEMETER

în Orăștie—Szászváros (lingă bisericile evang. reform.)
să capătă următoarele preparate de mare folos:

I. Preparate medicale.

folosite de cei mai vestiți profesori și medici și recunoscute de cele mai bune!

„**Dolicin**“: Mulți bărbați, femei și copii — cari deja să simțiau în gura morții și folosind tot felul de leacuri, nu să puteau scăpa de cumplita tuse, nădușală (asthma) și tuse sacă, cetiră în fine despre admirabilul „**Dolicin**“ care are efect de minune contra tusei, răgușelei, durerii de pept, ofteiei, tusei măgărești, catharului, astmei, greutății de respirat, lungoarei și tusei seci și folosindu-l, *să vindecară!* La copii și la copile contra tusei măgărești are efect admirabil! Efect asupra apetitului! Intărește corpul! Flegma o topește încit mai ușor să rupe! Ferbințelile și asudatul de noapte le înceată; — mărește greutatea corpului, deci contribuie mult la însănătoșare. *Prețul este 1 coroană 20 fileri și 2 coroane.*

Prav contra durerii de cap. Bun și în cazuri de influență. Prețul 1 cor.

Capsic. Reuma, ischiaș, dureri de oase, — podagra! Știut este că morburile aceste ce dureri teribile cauzează, încit pe lingă întrebuințarea diferitelor medicamente, partea cea mai mare a morboșilor cercetează și diferite băi, — și în multe cazuri și acelea 's sau fără folos sau cu puțin. Chiar niște bolnavi cari suferiau de dureri de oase, podagră, reumatism, răceli de cap, dinți și nervi, — precum și scrîntituri, ba chiar și de aceia cari suferiau în morburi de acestea ca: reumă învechită, a cărei durere tot să mută cînd în mîni, cînd în picioare, cînd apoi în spate — și folosind diferite băi fără de nici un rezultat — ca probă au întrebuințat și „**Capsicul**“, carele aplicîndu-l 'au aflat de efect admirabil, — scăpîndu-să de groznicile acelea de dureri! *Prețul 1 cor. 20 fil. și 2 coroane.*

Kaljodsarsaparil. Puțini oameni sunt cari în tinerețele lor să nu fi avut așa numitul „**morbul tinerețelor**“ care neglijîndu-să, mai tirziu să ivesc rezultate neplăcute și periculoase, precum răgușala sifilitică, durere de oase, excese și zgrăbunțe pe față și pe corp, precum și rane sifilitice.

Foarte mulți cari suferiau în boalele acestea, întrebuințînd „**Kaljodsarsaparilul**“ l-au aflat de efect admirabil, — scăpîndu-să și tămăduindu-să de aceste morburi grele! *Prețul sticlei este 2 coroane.*

Centaurin. E de minune cîți oameni sufar de durere de stomach, zgîrciuri, greață, puțină sau chiar nici o poftă de mîncare, mistuire rea, catarul și aprinderea de stomach, greață și vomare. Știut este cumcâ stomacul are cea mai mare funcțiune la susținerea sănătății și vieții — căci dacă acesta nu e în stare să nutrească pe deplin corpul — atunci perzînd din puteri, — să nimicește corpul.

Este dovedit că la astfel de boale „**Centaurinul**“ este de mare efect. „**Centaurinul**“ e introdus în fieștecă familie ca leac de casă, încit la ori-ce boală sau dureri și zgîrciuri de stomach, numai decit să întrebuințeze! *Prețul este 1 coroană 20 fileri și 2 coroane.*

Laxbonbons. Inchiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum palpitatea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de inchiderea scaunului, numai decit comande „**Laxbonbons**“-ul avînd efect admirabil. E foarte plăcut de luat, fiind zacharicale dulci, pe care și copiii le 'iau bucuros. *Prețul 80 fileri.*

Esență contra bătăturilor (ochi de găină). *Prețul 80 fileri.*

Prav contra opăritului la copii. *Prețul 60 fil.*

Prav contra asudatului la mîni și picioare, 60 fileri.

Unsoare contra rîielor. Că efect sigur și rapid, 1 cor. 20 fil.

Picuri pentru sculament (Tripper-kankó), 1 coroană 20 fileri.

Syrup de zmeură! Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahăr rafinat, 1 pachet postal de 5 kilo: 7 coroane.

II. Preparate cosmetice. Pentru frumseță și curățenie! :::

Cream de benzoe mygdale, pentru conservarea și albirea mînilor și feței, dînd totodată și fineță deosebită! *Delătorează tot felul de pete, bubite, pistonii (mitesser) de pe mîna și față, netezește și zbirciturile.* Conținut nestricăcios pentru față și mîni. *Prețul 60 fileri.*

Săpunul de benzoe mygdale, excelent. Preparat din materii fine și mirosuri plăcute de flori. Albește și netezește pielea! *Prețul 70 fil.*

Poudre-Veturien. Acopere foarte bine, încit nici nu să observă că față e pudrată. Intrebuințată cu creamul de benzoe mygdale, scutește de urmările neplăcute ale vîntului și soarelui! Este în culoare albă, roza și galbenă. *Prețul 1 coroană.*

Veturien-Parfeum. Veravioletta, cel mai fin parfum de violele, lăcrămioare și scumpie (iorgovan). *Prețul 1 coroană 60 fileri.*

„**Ideal**“, cel mai nou parfum. *Prețul 2 coroane.*

Apa de gură „Cremsier“. (Albă sau roșie), delătorează durerea dinților, întărește dinții și gingiile, delătorează mirosul greu din gură! Intrebuințată cu pravul de dinți „**Cremsier**“, face dinții foarte frumoși! *Prețul 80 fil. — Pravul de dinți „Cremsier“, face dinții albi. Prețul 70 fileri. — Perți de dinți, fine. Alegere mare.*

Esență de China: contra căderii părului, cu rezultat foarte bun. *Prețul 1 cor. 40 fil. China tannopomada:* pentru creșterea părului. *Prețul 70 fil. Oleu de nucă:* extract de nuca oleica, pentru păstrarea părului. 1 sticlă 80 fileri.

III. Extracte pentru a vă face singuri tot felul de beuturi răcoritoare și întăritoare, — cum și rum și licuer!

Cine voește a-și pregăti singur *beuturi bune și ieftine*, ba și rum și licueruri foarte fine: întrebuințeze aceste extracte!

Îți poți face: Rachiul de drojdie. Beutură dulce de vișine. Rachiul de bucate. Borovicica. Rachiul de prune. Șlivoviță. Rum fin pentru thee.

Apoi *licueruri:* Allasch. De pere. De cireșe. Maraschino. De vanilie! *Prețul pentru a prepara 1 litră, costă 40 fil., din ori-care extracte!*

Pentru toate, scrieți, trimițînd banii nainte, ori cerînd să vă vie cu ramburs (plata la scoaterea dela postă), dela

Apotecarul **CORNEL DEMETER,**
(455) 2—10 **Orăștie—Szászváros.**

„AGRICOLA“

societ. economică pe acții în Hunedoara (Vajdahunyad)

CAPITAL 100.000 cor. DEPUNERI 300.000 cor.

Primește spre păstrare și creștere depuneri, după cari plătește

6%

interese. Darea după depuneri încă o plătește institutul. — Depuneri până la **2000 cor.** să pot ridica ori-cînd dela cassă, fără altă înștiințare de mai nainte.

= Cumpără și vinde întregi sau parțelate *moșii*, mari și mici.

= Vinde și cumpără tot felul de *bucate!*

= Mijlocește cumpărări și vânzări de *mașini economice*, produse (rod de tot felul).

= Dă *împrumuturi* de ori-ce soi: pe cambii, obligațiuni, intabulări, zalogiri (amanete).

= Toate aceste lucrări le isprăvește repede și cinstit, culant, ~~ne~~ să cer în persoană, fie prin postă.

= Dă *avanzuri* (împrumută înainte) pe rodul de *bucate*, pe produse, — iar' în jurul Hunedoarei dă și *împrumuturi* pe vite!

— E întâia bancă, care pe lângă împrumuturile obicinuite de bani, a început a lucra și cu *bucate*, ferind poporul de rînd de specula prea neomenoasă, și a început a da micilor economi împrumuturi în zilele de lipsă, pe roada din cîmp, și pe vite!

(463) 2—

Dirrecțiunea.

ATENȚIUNE proprietarilor de vii din Ardeal!

Cel mai potrivit izvor pentru cumpărarea viței de vie americană altoită, cu rădăcină, e la pepinaria Domeniului românesc din Bobâlna (lîngă Orăștie), proprietatea dlui dep. **Dr. Aurel Vlad.**

Altoii sunt splendid dezvoltăți și deprinși cu clima noastră ardelenescă. — Să află de vânzare următoarele specii distinse:

Specii de vin albe:

Rissling Itallan	clasa I. pe Rip Port 1000 buc.	200 cor.
Feteasca (Erdélyi Leányka)	» » » » » » » »	200 »
Ezerjó	» » » » » » » »	200 »
Furmint sau Schmiger	» » » » » » » »	200 »
Sampan (Musztos fehér)	» » » » » » » »	200 »
Rulender	» » » » » » » »	200 »
Jordovan sau Gornisch	» » » » » » » »	220 »
Grasă	» » » » » » » »	220 »
Specii mestecate	» » » » » » » »	180 »

Specii de vin și de masă:

Chasla Alane	clasa I. pe Rip Port 1000 buc.	220 cor.
Chasla Ruge	» » » » » » » »	220 »
Madelaine Royale	» » » » » » » »	220 »
Muscat Ottonel	» » » » » » » »	220 »
Pasatutti	» » » » » » » »	220 »

Specii de vin negru:

Lugojana (Kadorka)	clasa I. pe Rip Port 1000 buc.	200 cor.
Burgunder mare	» » » » » » » »	200 »
Oporto	» » » » » » » »	200 »
Altoi de clasa II. speciile de sus	» » » » » » » »	80 »

Viță indigenă (europeană) fără rădăcină, speciile de sus, în lungime de 50 cm. 1000 buc. 10—16 cor. — Viță americană fără rădăcină Rip Port, 45 cm. lungă, 1000 buc. 18 cor. — Viță americană cu rădăcină, 1000 buc. 36 cor.

Administrația Domeniului din Bobâlna.

(471) 1—32

u. p. Orăștie (Szászváros).

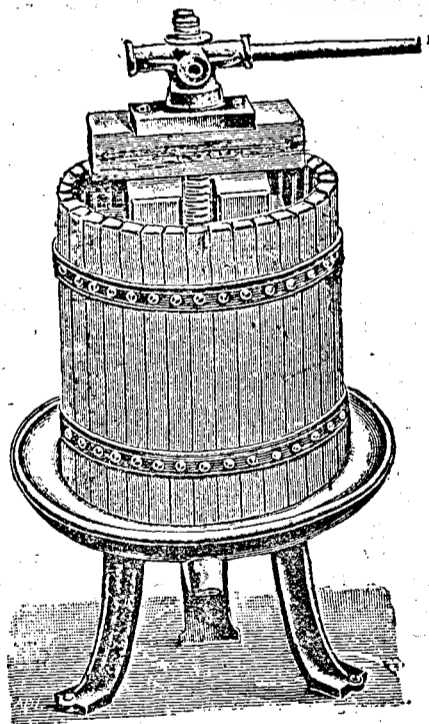

Fig. I.

Tease de struguri.

		Nr. 1.	Nr. 2.
Diametrul coșului	m/m	460	510
Înălțimea	»	550	600
Conținutul	lit.	80	120

Prețul K 76.— 90.—

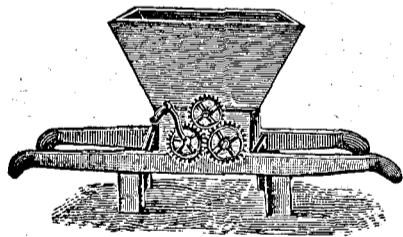

Fig. III. Strivitoare de struguri cu învîrtitor de mână, cu 50 cor. bucata.

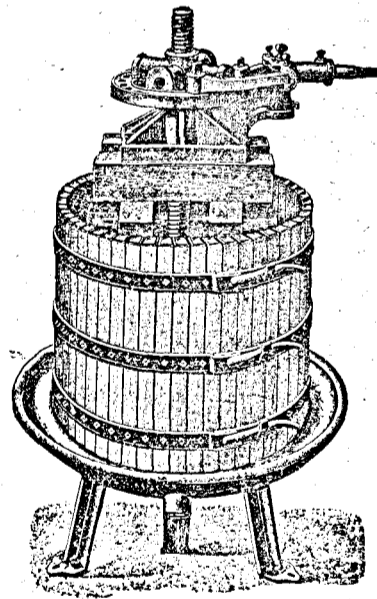

Fig. II.

		Nr. 3.	Nr. 3a	Nr. 4.	Nr. 5.	Nr. 6.
Diametrul coșului	m/m	570	610	670	770	880
Înălțimea	»	600	650	700	800	900
Conținutul	lit.	140	160	200	310	390
Original „Mabill“ coșul 2 părți		118.—	133.—	149.—	186.—	242.—
» 4 »		—	—	—	209.—	270.—
De tras pe roate	Preț	171.—	186.—	196.—	285.—	—

Construcție massivă și solidă, garantată!

(467) 2—3

Prețurile să înțeleg la gara **Arad**, unde să fabrică teascurile acestea. Franco la gara **Orăștie** (Szászváros) cu 3% mai scumpe!